

כתבי הראי"ה קוק

יב

ליגקוט וקפא די דא דימיניה בידא דשמאליה וקפא די דא דשמאליה
 בידא דימינא ולימא הכי אנא פלוני בר פלוני מורעא דיוסף קאחינא
 דלא שלטא ביה עינא בישא" כו". אין הכונה שיועיל דברי שקר
 אם אינו מורעי" דיוסף, כ"א מפני שכל ישראל נקראו ע"ש יוסף
 הצדיק כד' חו"ל במד"ר² על פסוק "נהג כצאן יוסף"³, וע"כ צ"ל
 שאיזה כח הכונה של יוסף ישנה בכל ישראל. ע"כ אע"פ שכורעי"
 ממש הכח של אין עין הרע שולטת בהם הוא בפועל ואינו צריך
 לשום התעוררות הכח ע"י דיבורים ותכנות מצד האישיות הפרטית,
 בכל ישראל הוא בהעלם, בתור כח שלא יצא אל הפועל, שמועיל
 להוציא לפעל כשמעירים אותו ע"י דיבורים ראויים לכך. ע"כ "אגן
 מורעי" דיוסף" הוא מובן אמיתי לעומת אותו היחש שפעולת עין
 הרע מתחסת להרע ח"ו. גם באופן פשוט אי אפשר כלל בריבוי
 הזמן, שהמשפחות מתערבות ע"י החיתוך, שלא תהיה קצת
 תערובות מורעי" דיוסף בכל אדם מישראל, ואותו החלק המועט
 מתעורר ע"י התעוררות כח הדיבור והיינו ממש מורעי" דיוסף
 קאחינא.

וענין שימת וקפא די דא דימינא בידא דשמאליה וכו' הוא כי
 הכח הדמיוני להרע פועל ע"י שני ענינים הפכיים, או כשמצייר לו
 מושגי רעדה ופיחוד ע"י גודל הצעת חסרונו והענינים הרעים
 שבמצבו וכמעשיו וכל המתחם לו עד שיפול רוחו בקרבו, וע"י
 נפילת הרוח יבא לעצבות ועצלות, ומה נמשכת ג"כ נפילה מוסרית.
 וכל זה נמשך ממה שימשך ביותר אחרי ההשפעה החיצונה
 להתהדר בעיני זולתו, ולא לחוש על הענין הפנימי שבעומק נפשו,

יא. 1. ברכות נה ב. 2. מדרש תהלים ג. ועיין רש"י, תהלים פ ב. 3. תהלים
 פ ב.

וממילא בעומק נפשו חותרת העצבות ע"י התביעות הפנימיות
 ומוסר הכליות יותר ויותר. ע"כ ההגנה של עין הרע, נמשכת ליוסף
 ממה שקידש שם שמים בסתר, דהיינו החזק הפנימי מכלי הבטח
 אל ההשפעה של ההתדרות מחוץ, שאין לה ערך אמיתי כ"א
 דמיוני. וכל מה שיותר יתמכר האדם להיות בכל דרכיו משועבר
 רק להתדרות בעיני זולתו, ידחקה ביותר בה הטבעי התובע
 שיקוע בתלק הפנימי שבנפש, להעלות ברעיון את כל החסרונות
 הפנימיים, וממילא לפי הנהוג, יתאמץ להשכיחם ממנו בחפזון, לא
 בסדר שכלי ושימת לב להטבתם, כ"א למעכם ולבטלם. ועי"ז
 מתרועע יסוד המוסרי, והעין הרע השולטת בתוסה להקנינים
 החיצוניים, שולטת ח"ו. ולהיפך יש אשר יגביה דמיונו יתרונו לאין
 שיעור, מפני שמתיות הבנתו בערך השלימות. וחיותות הלב תביא
 ג"כ רפיון ברוח הפנימי שהוא אב לכמה רפיונות כלליים ופרטיים.
 אמנם דרך הטובה היא הכרת עצמו לפי האמת, הבנת יחוסו
 להצדדים הטובים והרעים בין כמעשה, בין בשכל, בין בכל דבר
 טוב, ולא יפול רוחו לגמרי כ"א ישמח על מעט הטוב שעלה בידו,
 ויחרץ להתרחק מכל הרע, ואז יהיה שמח ושפל ברוך, ולא יחוש
 להתעצם בהשפעה החיצונה כ"א בהפנימית, ועי"ז לא חפול עליו
 עין הרע. כח הימין מורה על יתרונות, השמאל על חסרונות. כח
 הכפים מוציאים לפועל את הפעולות. הזקפא, הגודל, בו מתרכז
 כח תפיסת הפעולות הדינמיות. ע"כ ינקוט הזקפא זה בזה, להרכיב
 היתרונות עם החסרונות ולבסמם זה בזה, ולהעמיד עצמו בתוכן
 ממוצע בין נפילת הרוח לבין זרחת הלב, אז יושם עיקר תכונתו
 בערכו הפנימי המושג בהערכה שכלית, לא ע"פ ציורים דמיוניים
 המפסידים בכל ענינם.

"ואי דחיל מעינא בישא דיליה, ליחוי אמרפא דנחוריה

ידא דשמאליה
 א דיוסף קאתינא
 דיעיל דברי שקר
 יקראו ע"ש יוסף
 סק"י, וע"כ צ"ל
 כ אע"פ שכורעו
 בעל ואינו צריך
 ארצות הפרטיות,
 הפועל, שמועיל
 : לך. ע"כ "אנן
 שפעולת עין
 כלל בריבוי
 א תהיה קצת
 ד החלק המועט
 מדע" דיוסף

זה וכו' הוא כי
 כשמצייר לו
 הקנינים הרעים
 דו בקרבו, ועי"ז
 כפלה מוסרית.
 החיצונה
 בעומק נפשו,

ההלים

כירורי מדות הנפש

הענוה היא מדה טובה, כשיודע ענין הענוה ומושגה היטב ויודע איך להתנהג בה
 ולהכניסה בנפשו. אבל בהשקפה שטחית תמשך אחרי מדת הענוה מדת העצבון, מפני
 שצירוף החיצוני הוא קרוב זל"ז. שהשמחה היא מפזרת הכחות הנפשיים והגאווה ג"כ
 מפזרת. אלא שהשמחה מפזרת באופן הטוב, והגאווה מפזרת על דרך רע, והענוה מקבצת
 ומישבת וכן העוצב, אלא שזה על דרך טוב וזה על דרך רע. וכך מדת הענוה, הטובה,
 מתמצרת עם מדת העצבות הרעה; כשלא יתלמד כפרטיות איך להוציא את מדותיו מהכח
 אל הפועל אז כשיעלה על לבו מדת הענוה וירצה להמשיך בצירורה, וצירורה כא ע"י הכרת
 קטנות ערכו, ומדת העצבות ג"כ באה ע"י הכרת חסרונותיו, ע"כ תכאנה לו שתיהן כיתר
 והעצבות תערבב ותקריר כל נועם הענוה חיוה. ובאמת אע"פ שמצד הצונותן כמו דרך
 אחד להן אבל בעומק שרשיהן הן רחוקות מאד זו מזו. כי העצבות לא תבא כ"א אחרי
 החליטו היות ערכו האישי מרומם והוא ראוי לגדולות, ולמורת רוחו הוא מוצא בעצמו
 חסרונות ומחסורים, שלא כדאוי לו, וזה כודאי מדאיכ לב ונפש, ואין בו ממדת האמת.
 אבל הענוה באה אחרי ידיעתו שאין ענינו בעצמו ראוי אל שום גדולה וכל גדולה וטובה
 שתגיעהו היא חסד השי"ת עליו. אז יהיה שפל בעיניו ונגרע בערכו אבל עצב לא ידע, רק
 ישמח במנת גדולו. ומעט הטוב אשר ימצא בעצמו יודה לד' חסדו עליו, וגם יודרו לקנות
 עוד הרכה מעלות חמודות, שכיון שרואה שעם היותו בלתי ראוי מצד עצמו גבר עליו
 חסד השי"ת להיטיבו, כזאת יספיק ג"כ להקנותו גדולות ונפלאות מאלה.